

Judikatūras krājums

VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2018. gada 3. jūlijā*

[Teksts labots ar 2018. gada 3. oktobra rikojumu]

EAF – ĀKK valstis – Kotonū nolīgums – Kultūras iniciatīvu atbalsta programma portugāļu valodā runājošajās Āfrikas valstīs – Komisijas maksājumi vienībai, kura atbild par programmas finanšu izpildi Gvinejā-Bisavā – Atgūšana pēc finanšu revīzijas – Prasījumu ieskaits – Samērīgums – Nepamatota iedzīvošanās – Ārpuslīgumiskā atbildība

Lieta T-616/15,

Transtec, Brisele (Beļģija), ko pārstāv *L. Levi, avocat*,

prasītājs,

pret

Eiropas Komisiju, ko sākumā pārstāvēja *A. Aresu* un *S. Bartelt*, pēc tam *A. Aresu*, pārstāvji,

atbildētāja,

pirmkārt, par prasību atbilstoši LESD 263. pantam, kurā lūgts atcelt lēmumus par ieskaita veikšanu, kas ir ietverti Komisijas 2015. gada 27. augusta un 7., 16., 23. un 25. septembra vēstulēs par 624 388,73 EUR atgūšanu, kas atbilst daļai no avansa maksājumiem, kuri prasītājam samaksāti kultūras iniciatīvu atbalsta programmai Gvinejā-Bisavā, kas tiek finansēta no devītā Eiropas Attīstības fonda (EAF) līdzekļiem, pieskaitot nokavējuma procentus, un, otrkārt, par prasību, kura ir pamatota ar LESD 268. pantu un kurā ir lūgta tādu summu atgūšana, kuras iespējami ir saistītas ar nepamatotu iedzīvošanos, kā arī tāda kaitējuma atlīdzināšana, kas prasītājam esot iespējami nodarīts Komisijas rīcības dēļ,

VISPĀRĒJĀ TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētāja *I. Pelikānova* [*I. Pelikánová*], tiesneši *V. Valančus* [*V. Valančius*] un *U. Ēbergs* [*U. Öberg*] (referents),

sekretāre: *M. Maresko* [*M. Marescaux*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 17. novembra tiesas sēdi,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – franču.

Spriedums

Tiesvedības priekšvēsture

- 1 Piemērojot Partnerattiecību nolīgumu starp Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu grupas locekļiem, no vienas puses, un Eiropas Kopienu un tās dalībvalstīm, no otras puses, kas parakstīts 2000. gada 23. jūnijā Kotonū (OV 2000, L 317, 3. lpp.) un kas Kopienas vārdā tika apstiprināts ar Padomes Lēmumu 2003/159/EK (2002. gada 19. decembris) (OV 2003, L 65, 27. lpp.), devītais Eiropas Attīstības fonds (EAF) īstenoja kultūras iniciatīvu atbalsta programmu piecās Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīs (ĀKK), proti, portugāļu valodā runājošo Āfrikas valstu grupā (turpmāk tekstā – “PALOP”).
- 2 *PALOP* ir Angolas Republika, Kaboverdes Republika, Gvinejas-Bisavas Republika, Mozambikas Republika un Santome un Prinsipi Demokrātiskā Republika.
- 3 Saistībā ar kultūras iniciatīvu atbalsta programmu *PALOP* attiecībā uz minētajām valstīm tika pieņemts Eiropas Komisijas lēmums par finansējumu 3 miljonu EUR apmērā, kas tika īstenots, noslēdzot finansēšanas nolīgumu ar numuru 9888/REG (turpmāk tekstā – “finansēšanas nolīgums”), kuru 2007. gada 19. decembrī parakstīja Komisija un 2008. gada 29. februārī – *PALOP*, ko pārstāvēja Gvinejas-Bisavas Republikas reģionālais kredītrikotājs, un kurš stājās spēkā tajā pašā dienā. Minētais nolīgums beidzās 2013. gada 31. decembrī.
- 4 2009. gada 20. jūlijā, piemērojot finansēšanas nolīgumu, pakalpojumu līgumu ar numuru FED/2009/210-646 (turpmāk tekstā – “pakalpojumu līgums”) parakstīja attiecīgās valsts kredītrikotājs, proti, Gvinejas-Bisavas Republikas ekonomikas un finanšu ministrs (turpmāk tekstā – “valsts kredītrikotājs”) kā līgumslēdzēja iestāde, un prasītājs *Transtec*, kas ir attīstības konsultāciju birojs un sniedz tehniskās sadarbības pakalpojumus valsts vai pašvaldību iestādēm, privātajam sektoram un citām organizācijām valstīs ar strauji augošu ekonomiku.
- 5 Pakalpojumu līgumu kā galvnieks parakstīja arī Gvinejas-Bisavas Republikas izglītības, kultūras un zinātnes ministrs kā saņēmējs un apstiprināja Eiropas Savienības delegācijas Gvinejas-Bisavas Republikā vadītājs (turpmāk tekstā – “delegācijas vadītājs”) kā līdzekļu devējs.
- 6 Saistībā ar dažiem pakalpojumu līguma noteikumiem un pielikumiem 2011. un 2012. gadā tika noslēgtas papildu vienošanās. Minētais līgums, kas saskaņā ar tā 3. pantu ir noslēgts par summu 344 992 EUR apmērā uz 24 mēnešu laikposmu, beigu beigās, ņemot vērā vairākas papildu vienošanās, bija par summu 484 787 EUR apmērā uz nedaudz vairāk kā 36 mēnešiem, proti, tas bija spēkā līdz 2012. gada 31. augustam. Papildu vienošanos mērķis bija segt dažādus ar prasītāja pienākumu izpildi saistītus izdevumus, kas ir sīki izklāstīti šī līguma II un III pielikumā un attiecas uz tehniskās palīdzības pakalpojumu sniegšanu struktūrai, kas pārvalda kultūras iniciatīvu atbalsta programmu *PALOP*.
- 7 Īstenojot pakalpojumu līgumu, prasītājs izstrādāja un parakstīja dokumentu ar numuru FED/2010/249-005 un nosaukumu “Orçamento-programa de cruzeiro e de encerramento” (programmas norises un noslēgšanas tāme, turpmāk tekstā – “programmas tāme”), ko apstiprinājis valsts kredītrikotājs, kā galvnieks parakstījis saņēmējs un vizējis delegācijas vadītājs.
- 8 Lai piemērotu programmas tāmi un iekļautu tajā visus darbības aspektus, prasītājam tika uzticēts pārvaldīt finansējumu 2 531 560 EUR apmērā.

- 9 Atbilstoši pakalpojumu līgumam un programmas tāmei prasītājam tika apmaksāti pienākumi, kas tam bija jāveic noteiktā termiņā. Līguma, tā redakcijā ar grozījumiem, termiņa beigās – 2012. gada 31. augustā – tas deklarēja izdevumus 475 108,25 EUR apmērā par pakalpojumu līgumu un 1 679 933,71 EUR apmērā par programmas tāmes īstenošanu.
- 10 Vēlāk Komisija pieprasīja veikt divas revīzijas – vienu attiecībā uz pakalpojumu līgumu un otru attiecībā uz programmas tāmi. Abos revīzijas ziņojumu projektos, kas tika sagatavoti attiecīgi 2014. gada 12. un 25. maijā, tika identificēti un kvalificēti kā neattaisnoti dažādi izdevumi par kopējo summu 607 072,24 EUR, kas pēc grāmatvedības labojuma tika noteikti 607 096,08 EUR par programmas tāmi un 10 151,17 EUR par pakalpojumu līgumu.
- 11 Prasītājs savus apsvērumus par revīzijas ziņojumu projektiem iesniedza 2014. gada 11. jūnijā. Šo ziņojumu galīgajā redakcijā, kas tika izdota 2014. gada 25. jūlijā, bija ietverti revidenta komentāri par prasītāja apsvērumiem.
- 12 Eiropas Savienības delegācija Gvinejas-Bisavas Republikā, iepazinusies ar šiem ziņojumiem, piekrita revidenta secinājumiem. Tomēr pirms lēmuma pieņemšanas par summas atgūšanu, kas saistīta ar programmas tāmi, proti, 607 096,08 EUR, prasītājs 2014. gada 29. oktobra vēstulē tika uzaicināts iesniegt Komisijai savus apsvērumus. 2014. gada 7. novembrī prasītājs atbildēja uz šo vēstuli.
- 13 2014. gada 12. decembrī vēstulē, kuru kopā parakstījuši delegācijas vadītājs un valsts kredītrīkotājs, prasītāja iebildumi un argumenti tika noraidīti. 2014. gada 14. decembrī prasītājs apstrīdēja šīs vēstules saturu un atkārtoti pauda savu nostāju.
- 14 2015. gada 26. martā Eiropas Savienības delegācija Gvinejas-Bisavas Republikā nosūtīja prasītājam paziņojumu par parādu Nr. 4940150201 par summu 607 096,08 EUR, kas formulēts šādi “Finanšu līdzekļu atmaksāšana saskaņā ar revīzijas ziņojumu”. Paziņojumam par parādu sekoja 2015. gada 30. marta vēstule, kas formulēta šādi:
- “Ņemot vērā programmas tāmi, [...] attiecībā uz kuru revīzijas ziņojumā ir konstatēti neattaisnoti izdevumi 607 072,24 EUR apmērā, mēs Jums atsevišķā vēstulē nosūtām paziņojumu par parādu par šo summu. [Pakalpojumu līguma I pielikuma par strīdu izšķiršanu] 40. pants nav piemērojams programmas tāmei. Mēs Jūs informējam, ka notiek tehniska izvērtēšana un ka tās rezultāti tiks pievienoti lietas materiāliem.”
- 15 2015. gada 6. maija vēstulē prasītājs apstrīdēja paziņojumu par parādu un 2015. gada 30. marta pavadvēstuli. 2015. gada 22. jūnijā tas atkārtoti rakstīja Komisijai. Prasītājs saņēma Komisijas 2015. gada 24. jūnija elektroniskā pasta vēstuli, ar kuru tas tika informēts, ka iespējami īsā termiņā tam tiks sniegta atbilde.
- 16 Tā kā prasītājs izvirzīja citus prasījumus Komisijai, pēdējā minētā nolēma dzēst maksājamās summas, izdarot ieskaitu starp esošajiem prasījumiem un parādiem, precizējot, ka, Komisijas ieskatā, galīgā saistībā ar programmas tāmi maksājamā summa tika noteikta 624 388,73 EUR, tajā iekļauti nokavējuma procenti 17 292,65 EUR apmērā.
- 17 Tādējādi prasītājs no Komisijas Budžeta ģenerāldirekcijas (ĢD) saņēma sešus lēmumus par ieskaita veikšanu, kuru mērķis bija atgūt prasījumu, ko veido izdevumi, kas revīzijas ziņojumā par programmas tāmi klasificēti kā “neattaisnoti” (turpmāk tekstā – “strīdīgais prasījums”). Minētie lēmumi ir šādi:
- 2015. gada 25. augusta lēmums par ieskaita 45 581,87 EUR apmērā izdarīšanu (atlikušais prasījums bez procentiem: 561 514,21 EUR);
 - 2015. gada 27. augusta lēmums par ieskaita 21 639,45 EUR apmērā izdarīšanu (atlikušais prasījums bez procentiem: 539 874,76 EUR);

- 2015. gada 7. septembra lēmums par ieskaita 48 715,20 EUR apmērā izdarišanu (atlikušais prasījums bez procentiem: 491 159,56 EUR);
 - 2015. gada 16. septembra lēmums par ieskaita 21 857,97 EUR apmērā izdarišanu (atlikušais prasījums bez procentiem: 469 301,59 EUR);
 - 2015. gada 23. septembra lēmums par ieskaita 422 302,02 EUR apmērā izdarišanu (atlikušais prasījums bez procentiem: 46 999,57 EUR);
 - 2015. gada 25. septembra lēmums par ieskaita 64 292,22 EUR apmērā, izdarišanu, iekļaujot tajā nokavējuma procentus 17 292,65 EUR apmērā (stridīgā prasījuma dzēšana).
- 18 Pēc 2015. gada 25. augusta lēmuma saņemšanas prasītājs nosūtīja Eiropas Savienības delegācijai Gvinejas-Bisavas Republikā 2015. gada 26. augusta vēstuli, kurā atgādināja 2015. gada 6. maija vēstulē pausto nostāju un lūdza apturēt visus paziņojuma par parādu īstenošanas pasākumus līdz brīdim, kad Komisijas dienesti būs veikuši tās vērtējumu.
- 19 2015. gada 2. oktobra vēstulē, kas nosūtīta pa elektronisko pastu 2015. gada 5. oktobrī, delegācijas vadītājs sniedza prasītājam noraidošu atbildi, tās noslēgumā norādot:
- “Tomēr, tā kā apstrīdētā summa ir ievērojama, mēs veiksīm papildu pētījumus, par ko mēs Jūs informēsim.”

Atbilstošās tiesību un līgumiskās normas

- 20 EAF tika nodibināts, lai finansētu sadarbību ar ĀKK valstīm, vispirms ar pielikumu EEK Līgumam, vēlāk ar iekšējiem nolīgumiem starp Eiropas Savienības Padomē esošajām dalībvalstīm. Līdz šai dienai ir bijuši vienpadsmit secīgi EAF, un iekšējie nolīgumi attiecībā uz šiem EAF tika noslēgti uz termiņu, kas atbilda dažādu konvenciju un nolīgumu, ar kuriem Eiropas Savienība un tās dalībvalstis izveidoja šo īpašo partnerību ar ĀAK valstīm, termiņiem. EAF piešķirtās dotāciju summas nebija iekļautas Savienības vispārējā budžetā, ar ko ir izskaidrojams tas, ka ikviena EAF pārvaldība tika reglamentēta ar īpašu finanšu regulu.
- 21 Šī prasība ietilpst Finanšu regulas (2003. gada 27. marts), ko piemēro 9. Eiropas Attīstības fondam (OV 2003, L 83, 1. lpp.) un kas ir grozīta ar Padomes Regulu (EK) Nr. 309/2007 (2007. gada 19. marts) (OV 2007, L 82, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – “Finanšu regula, ko piemēro devītajam EAF”), piemērošanas jomā.
- 22 Tomēr, kā izriet no Padomes Regulas (EK) Nr. 215/2008 (2008. gada 18. februāris) par Finanšu regulu, ko piemēro 10. Eiropas Attīstības fondam (OV 2008, L 78, 1. lpp.), kas grozīta ar Padomes Regulu (ES) Nr. 370/2011 (2011. gada 11. aprīlis) (OV 2011, L 102, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – “Finanšu regula, ko piemēro desmitajam EAF”), 156. panta, uz darījumiem, kas tiek finansēti, it īpaši sākot no devītā EAF, ir attiecināmas Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, tiesību normas kopš tās stāšanās spēkā 2008. gada 20. martā, ciktāl tās attiecas uz finanšu dalībniekiem, ieņēmumu operācijām, izdevumu apzināšanu, apstiprināšanu un samaksu, IT sistēmām, pārskatu iesniegšanu un uzskaiti, kā arī ārējo revīziju un atbrīvošanu no atbildības.
- 23 Sākot no 2015. gada 6. marta finanšu darījumiem, ko finansē no iepriekšējiem EAF, ir piemērojami Padomes Regulas (ES) 2015/323 (2015. gada 2. marts), ko piemēro 11. Eiropas Attīstības fondam (OV 2015, L 58, 1. lpp.), noteikumi, neskarot spēkā esošās juridiskās saistības. Tātad šajā lietā finanšu darījumiem, kurus Komisija ir finansējusi, piemērojot finansēšanas nolīgumu, un kuri ir bijuši juridisku saistību priekšmets pirms Regulas 2015/323 stāšanās spēkā, nav jāpiemēro minētās regulas noteikumi.

Pakalpojumu līgums un programmas tāme

- 24 Pakalpojumu līgums tika pieņemts atbilstoši finansēšanas nolīguma 5. pantam, saskaņā ar kuru attiecīgajam valsts kredītrikotājam bija jānoslēdz pakalpojumu līgumi ar atlasītajām struktūrām, kurām bija jāsagatavo adekvātas programmas tāmes (sākumā attiecībā uz [programmu] “uzsākšanu”, pēc tam attiecībā uz to “norisi” un visbeidzot – uz “pabeigšanu”), – viss līdz 2010. gada 18. decembrim.
- 25 Saskaņā ar Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 80. panta 4. punktu programmas tāme ir definēta kā “dokuments, kas nosaka nepieciešamos cilvēkresursus un materiālo bāzi, budžetu un sīki izstrādātus tehniskos un administratīvos īstenošanas pasākumus projekta izpildei”.
- 26 Šī definīcija bija ietverta arī Praktiskās rokasgrāmatas par procedūrām, kas piemērojamas EAF un no Eiropas Savienības vispārējā budžeta 2009. gadam finansētajām programmu tāmēm (turpmāk tekstā – “Rokasgrāmata”), 2.4.1. punktā.

Komisijas pārbaudes un revīzijas

- 27 Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 12. un 13. pants attiecās uz Komisijas pārbaudi saistībā ar minētā EAF atbalstīto projektu un programmu finansiālo īstenošanu.
- 28 Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 13. panta 3. punktā tostarp bija noteikts šādi:
- “No EAF resursiem finansēto darbību īstenošana, ko veic ĀKK valstis [..], ir pakļauta Komisijas pārbaudei, ko var veikt, izmantojot iepriekšēju apstiprinājumu, pēckontroli vai kombinētu procedūru [..].”
- 29 Šajā kontekstā ar finansēšanas nolīguma I pielikuma 18. pantu Komisijas labā tika ieviestas vairākas piešķirto līdzekļu izmantošanas kontroles un pārbaudes sistēmas. Šajās pēdējās minētajās it īpaši bija paredzēta iespēja veikt pilnīgu revīziju, ja nepieciešams, izmantojot dokumentārus pierādījumus par kontiem, grāmatvedības pārskatus un jebkādus citus dokumentus, kas attiecas uz projekta vai programmas finansēšanu, septiņu gadu ilgā laikposmā no pēdējā maksājuma veikšanas brīža. Saskaņā ar minētā pielikuma 18.4. pantu pārbaudes un revīzijas varēja “attiekties uz līgumslēdzējiem un apakšlīgumslēdzējiem, kuriem ir tikuši piešķirti Kopienas līdzekļi”. Finanšu revīziju īstenošana bija paredzēta arī minētā nolīguma II pielikuma 4.5. pantā un pakalpojumu līguma I pielikuma 25.1. pantā.
- 30 Turklāt saskaņā ar programmas tāmes 4.15. pantu arī uz izdevumiem, kas radušies saistībā ar programmas tāmi, attiecās finanšu revīzijas īstenošana, kuras ietvaros revidenti varēja veikt jebkādas ar grāmatvedību saistītas, tehniskas, administratīvas un juridiskas pārbaudes, kuras tie uzskatīja par lietderīgām un nepieciešamām.

Prasījumu atgūšana

- 31 Attiecībā uz iespējamiem prasījumiem, kurus konstatējusi Komisija vai valsts kredītrikotājs, vispirms tika piemērots Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 41.–47. pants, vēlāk, kopš Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, stāšanās spēkā 2008. gada 20. martā, šīs pēdējās minētās regulas 63.–65. pants.
- 32 Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 65. panta 2. punktā ir pārņemts Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 46. panta 3. punkta saturs. Ar šīm tiesību normām tāpat kā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (2012. gada 25. oktobris) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 atcelšanu (OV 2012, L 298, 1. lpp.) 80. panta 1. punkta otro daļu Komisijas

grāmatvedis tika pilnvarots atgūt summas, kompensējot EAF vai Savienības prasījumus pret parādniekiem ar prasījumiem, kas savukārt šiem parādniekiem ir pret EAF vai Savienību un kas ir pamatoti, noteikta apjoma un ar pienākušu atmaksas termiņu.

Neattaisnoti izdevumi

- 33 Rokasgrāmatas 3.3.2. punktā programmu tāmēs iekļautie izdevumu veidi no izdevumu veidiem, kuri ietilpst pakalpojumu līgumos, bija nošķirti šādi:

“Privātu darījumu netiešā decentralizētā kontrolē gadījumā (vienīgi EAF) attiecīgās struktūras personāla izmaksas, kā arī pašas darbības izmaksas, kas ir nepieciešamās daļas, ko sedz no dažādu programmu tāmju budžeta, finansiālai īstenošanai, nevar finansēt no daļas, ko sedz no programmu tāmju budžeta, jo šīs izmaksas tiek segtas no pakalpojumu līguma, kas parakstīts ar šo struktūru, budžeta”. [Neoficiāls tulkojums]

- 34 Pirmkārt, attiecībā uz summu atgūšanu, kas piešķirtas saskaņā ar pakalpojumu līgumu, kurš ir šīs prasības priekšmets, minētā līguma I pielikuma 31.1. pantā ir noteikts:

“[Pakalpojumu līguma] līgumslēdzējs apņemas atlidzināt līgumslēdzējai iestādei [saskaņā ar pakalpojumu līgumu] pārmaksātās summas attiecībā uz galīgo summu, kas ir jāsamaksā, vēlākais, paziņojumā par parādu norādītā termiņa beigu dienā, proti, 45 dienu laikā no šī paziņojuma par parādu izdošanas”.

- 35 Šajā ziņā pakalpojumu līguma I pielikuma 31.3. pantā bija paredzēts, ka līgumslēdzēja iestāde varēja atgūt summas, kuras tai pienācās, kompensējot tās ar summām, kas neatkarīgi no iemesliem bija maksājamas līgumslēdzējam, un attiecīgā gadījumā – ka Komisija kā līdzekļu devēja varēja aizstāt līgumslēdzēju iestādi.

- 36 Otrkārt, programmas tāmes 4.14. pantā attiecībā uz piešķirto summu atgūšanu sakarā ar programmas tāmi bija precizēts, ka summas, kas atbilst neattaisnotiem izdevumiem, avansu pārzinim un grāmatvedim vai attiecīgā gadījumā programmas tāmes 4.2. punktā minētajai struktūrai, proti, prasītājam, bija jāatmaksā nekavējoties.

- 37 Atbilstoši programmas tāmes 4. punkta ievaddaļai tehniskajās normās par programmas tāmes izpildi ir jāievēro Rokasgrāmatā paredzētie noteikumi un procedūras. Šī pēdējās minētās 3.4.1. punktā ir noteikts šādi:

“Delegācijas vadītāja vīza uz programmas tāmes nozīmē viņa piekrišanu finansēšanai [...], ja šajā praktiskajā rokasgrāmatā paredzētie noteikumi un procedūras tiks ievēroti. Ja netiek ievērotas šīs procedūras un noteikumi, nav tiesību saņemt Savienības finansējumu attiecīgās darbības izdevumiem.”

- 38 Turklāt Rokasgrāmatas 4.1.2. punktā bija paredzēts, ka, “lai iegūtu tiesības [uz finansējumu], izdevumiem [bija] jābūt saistītiem ar pienācīgi apstiprinātā un iepriekš parakstītā programmas tāmē paredzēto darbību īstenošanu”.

Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi

- 39 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2015. gada 3. novembrī, prasītājs cēla šo prasību.

- 40 Ar atsevišķu dokumentu, kas Vispārējās tiesas kancelejā tika iesniegts 2016. gada 22. janvārī, Komisija saskaņā ar Vispārējās tiesas Reglamenta 130. panta 1. punktu izvirzīja iebildi par nepieņemamību. Prasītājs iesniedza savus apsvērumus par šo iebildi 2016. gada 21. martā.
- 41 Ar 2016. gada 30. maija rīkojumu Vispārējās tiesas astotā palāta (agrākais sastāvs) nolēma iebildi par nepieņemamību izskatīt pēc būtības.
- 42 Prasītāja prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:
- prasību atzīt par pieņemamu;
 - atcelt “Komisijas lēmumus par ieskaista veikšanu [..], kas ietverti tās 2015. gada 25. un 27. augusta un 7., 16. un 23. septembra vēstulēs un kuru mērķis ir atgūt 624 388,73 EUR”;
 - piespriest Komisijai samaksāt summu 624 388,73 EUR, pieskaitot nokavējuma procentus, ko nosaka atbilstoši Eiropas Centrālās bankas (ECB) noteiktajai standartlikmei, pieskaitot tai divus procentpunktus;
 - piespriest Komisijai samaksāt simbolisku atlīdzību par morālo kaitējumu 1 EUR apmērā;
 - piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.
- 43 Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:
- galvenokārt – noraidīt prasību kā nepieņemamu;
 - pakārtoti – atzīt, ka tās kompetencē nav izskatīt prasību;
 - vēl pakārtotāk – noraidīt prasību;
 - piespriest prasītājam atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Juridiskais pamatojums

Par prasības priekšmetu

- 44 Iebildē par nepieņemamību Komisija vispirms apgalvo, ka šīs prasības priekšmets esot tikai lūgums atcelt piecus no sešiem lēmumiem par ieskaista veikšanu, kas minēti šī sprieduma 17. punktā, jo prasītājs prasības pieteikumā neesot apstrīdējis 2015. gada 25. septembra lēmumu. Tās ieskatā, no tā izriet, ka summa, kas ir jāņem vērā prasības izskatīšanā, esot jānosaka 560 096,51 EUR.
- 45 Savos apsvērumos par iebildi par nepieņemamību prasītājs neapstrīd, ka prasības pieteikumā formulētajos prasījumos nav norādīts 2015. gada 25. septembra lēmums. Tomēr tas norāda, ka summa, kuras samaksu tas pieprasa, nenovēršami nozīmējot šī lēmuma iekļaušanu prasības priekšmetā. Turklāt prasības pieteikumā esot skaidra atsauce uz šo lēmumu kā vienu no lēmumiem, par kuriem ir celta prasība.
- 46 Saskaņā ar Reglamenta 76. panta d) punktu prasības pieteikumā ir jānorāda strīda priekšmets, izvirzītie pamati un argumenti, kā arī kopsavilkums par izvirzītajiem pamatiem. Šai norādei ir jābūt pietiekami skaidrai un precīzai, lai atbildētājs varētu sagatavot savu aizstāvību un lai Tiesa varētu veikt pārbaudi. No tā izriet, ka galvenie faktiskie un tiesiskie apstākļi, ar kuriem ir pamatota prasība, pašā prasības

pieteikumā ir jānorāda loģiskā un saprotamā veidā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 16. aprīlis, Parlaments/Padome, C-317/13 un C-679/13, EU:C:2015:223, 17. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 47 Šajā lietā prasītājs prasības pieteikumā skaidri un nepārprotami norāda summu, kura atmaksu tas pieprasa un kurā ir iekļauta 2015. gada 25. septembra lēmumā minētā summa. Turklāt šis lēmums tajā vismaz vienu reizi ir apzīmēts kā “viens no šajā prasībā izskatāmajiem lēmumiem”.
- 48 Tomēr, lai arī 2015. gada 25. septembra lēmums nav minēts prasības pieteikuma daļās par prasītāja prasījumiem, tas neietekmē prasības priekšmetu.
- 49 [Ar labojumiem, kas izdarīti ar 2018. gada 3. oktobra rīkojumu] Proti, no prasības pieteikuma formulējuma skaidri izriet, ka prasītāja argumentācija ir vērsta it īpaši uz to, lai panāktu, ka tiek atcelti visi šī sprieduma 17. punktā minētie lēmumi, kuru visu mērķis ir atgūt strīdīgo prasījumu, tas savukārt ļauj ne tikai Vispārējai tiesai veikt pārbaudi, bet arī Komisijai sagatavot savu aizstāvību. Turklāt savos rakstveida dokumentos prasītājs atbildēja uz minēto argumentāciju, atsaucoties uz minēto prasījumu kopumā.
- 50 No tā izriet, ka šī prasība ir vērsta pret visiem šī sprieduma 17. punktā minētajiem lēmumiem par ieskaista veikšanu (turpmāk tekstā – “apstrīdētie lēmumi”).
- 51 Tātad ir jānorāda argumentācija, ko Komisija vispirms izvirzījusi iebildē par nepieņemamību, saskaņā ar kuru prasības priekšmets esot jānosaka tikai attiecībā uz lūgumu atcelt piecus no sešiem apstrīdētajiem lēmumiem.

Par kompetenci un pieņemamību

- 52 Lai pamatotu iebildi par nepieņemamību, Komisija izvirza trīs argumentus.
- 53 Pirmkārt, Komisija atsaucas uz prasības nepieņemamību, pamatojoties uz to, ka prasības pieteikumā neesot izvirzīti īpaši pamati par apstrīdētajiem lēmumiem. Šajā ziņā tā apgalvo, ka prasītāja izvirzīto pamatu vienīgais mērķis esot apstrīdēt strīdīgā prasījuma pamatotību, nevis ieskaista aktu juridisko un finansiālo tiesiskumu, kas ir minēto lēmumu priekšmets.
- 54 Otrkārt, Komisija lūdz Vispārējo tiesu atzīt, ka tās kompetencē nav izskatīt prasību, ņemot vērā apstākli, ka apstrīdētie lēmumi uz to nav attiecināmi. Tā, pirmkārt, apgalvo, ka tā esot iejaukusies vienīgi, lai garantētu programmas finansējumu, un, otrkārt, ka tās grāmatvedis esot rīkojies, aizstājot valsts kredītrikotāju, uz kuru minētie lēmumi ir attiecināmi.
- 55 Treškārt, Komisija uzskata, ka prasītājs esot pieļāvis “procedūras nepareizu izmantošanu”. Tā uzskata, ka apstrīdētie lēmumi būtībā attiecoties uz līgumiskajām attiecībām starp prasītāju un Gvinejas-Bisavas Republikas kompetentajām iestādēm, tāpēc prasītājs šķīrējklauzulas neesamības dēļ neesot varējis celt prasību izskatīšanai Vispārējā tiesā.
- 56 Savos apsvērumos par iebildi par nepieņemamību prasītājs apgalvo, ka tas esot apstrīdēto lēmumu adresāts. Šie pēdējie minētie iekļaujoties līgumiskajā kontekstā, un tos esot izdevusi Komisija, kas rīkojas saskaņā ar savām pilnvarām, lai īstenotu savas publiskās varas prerogātas.
- 57 Attiecībā uz Komisijas argumentāciju, saskaņā ar kuru prasītājs esot veicis “procedūras nepareizu izmantošanu”, ir jānorāda, ka šī prasība daļēji ir balstīta uz LESD 263. pantu un tās priekšmets it īpaši ir lūgums atcelt apstrīdētos lēmumus. Prasības atbalstam prasītājs būtībā ir izvirzījis piecus pamatus, proti, pamatu, kas balstīts uz “juridiskā pamata neesamību”, pamatu, kas balstīts uz nepamatotas iedzīvošanās aizlieguma principa pārkāpumu, pamatu, kas balstīts uz rīcības brīvības pārkāpumu saskaņā ar Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 42., 44., 45. un 47. pantu un samērīguma

principa pārkāpumu, pamatu, kas balstīts uz labas pārvaldības principa pārkāpumu, un pamatu, kas balstīts uz Komisijas pieļautām acīmredzamām kļūdām vērtējumā attiecībā uz vairākiem konstatējumiem revīzijas ziņojumā par programmas tāmi.

- 58 Tādējādi ar tiesām atsaucēm uz LESD 263. pantu prasības pieteikumā un izvirzīto pamatu nosaukumos Vispārējā tiesa ir aicināta īstenot tās kompetenci, pārbaudot apstrīdēto lēmumu likumību. Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar judikatūru tāds tiesību akts kā apstrīdētais lēmums, ar kuru Komisija veic parādu un prasījumu, kas radušies no dažādām tiesiskām attiecībām ar vienu un to pašu personu, ieskaitu ārpusstiesas ceļā, ir apstrīdams tiesību akts minētā noteikuma izpratnē. Izskatot šādu prasību atcelt tiesību aktu, Vispārējai tiesai ir jāpārbauda lēmuma par ieskaita veikšanu tiesiskums, ņemot vērā tā sekas saistībā ar to, ka prasītājam faktiski netika izmaksāta strīdīgā summa (skat. spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Technion un Technion Research & Development Foundation*/Komisija, T-216/12, EU:T:2015:746, 53. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 59 Tomēr, izvirzot pamatu, kas balstīts uz “juridiskā pamata neesamību”, un pamatu, kas balstīts uz Komisijas pieļautām acīmredzamām kļūdām vērtējumā attiecībā uz vairākiem konstatējumiem revīzijas ziņojumā par programmas tāmi, prasītājs būtībā lūdz Vispārējo tiesu konstatēt, ka strīdīgo prasījumu nevarēja balstīt uz strīdīgajiem lēmumiem. Proti, saistībā ar pamatu, kas balstīts uz “juridiskā pamata neesamību”, tas it īpaši pārmet Komisijai, ka tā esot izturējusies pret prasītāju kā pret parādnienu attiecībā uz minēto prasījumu, kura iekasējamību tā apstrīd.
- 60 Tātad faktiski šīs prasības mērķis ir ne tikai atcelt apstrīdētos lēmumus, piespriest Komisijai samaksāt summu 624 388,73 EUR apmērā un atlīdzināt prasītājam nodarīto morālo kaitējumu, bet arī Vispārējās tiesas konstatējums, ka Savienībai attiecībā pret prasītāju nav strīdīgā līgumiskā prasījuma (pēc analogijas skat. spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Technion un Technion Research & Development Foundation*/Komisija, T-216/12, EU:T:2015:746, 54. un 55. punkts).
- 61 Taču attiecībā uz strīdīgo prasījumu, pirmkārt, ir jānorāda, ka starp Savienību, ko pārstāv Komisija, un prasītāju nepastāv līgumiskas attiecības. Pakalpojumu līguma, saskaņā ar kuru prasītājs sagatavoja programmas tāmi, otra līgumslēdzēja puse ir nevis Savienība, ko pārstāv Komisija, bet Gvinejas-Bisavas ekonomikas un finanšu ministrs. Attiecībā uz programmas tāmi prasītājs savos apsvērumos par iebildi par nepieņemamību norādīja, ka neesot runa par līgumu, bet par programmas dokumentu, kura mērķis ir Komisijas izmaksāto līdzekļu apguve atbilstoši tās izstrādātajam budžetam un ar kuru netiek radītas savstarpējas saistības ar Komisiju. Tiesas sēdē Komisija norādīja, ka tā piekritot prasītāja nostājai šajā jautājumā. Tā kvalificēja programmas tāmi kā vienpusēju aktu, ko varētu salīdzināt ar prasītāja gribas apliecinājumu, ar kuru tas esot uzņēmies atbildību par projekta pareizu izpildi.
- 62 Šajā ziņā ir jāprecizē, ka no Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 54. panta 4. punkta izriet, ka programmu tāmes ir “atsevišķas juridiskas saistības” un ka tās noslēdz ĀKK valsts vai aizjūras zeme un teritorija (AZT) vai Komisija to vārdā vai to uzdevumā. Tādējādi tas apstāklis vien, ka delegācijas vadītājs parakstīja programmas tāmi, “lai [to] apstiprinātu”, nevarēja kļūt par pamatu secinājumam, ka ir noslēgts līgums starp prasītāju un Savienību, ko pārstāv Komisija, nenonākot pretrunā ar pašu minētā noteikuma formulējumu.
- 63 Turklāt, izmaksājot programmas tāmē piešķirto finanšu dotāciju, Komisija izpildīja maksāšanas pienākumu, kas tai bija jāpilda saskaņā ar Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 54. panta 3. punkta a) apakšpunktu, lai arī šāds pienākums nebija paredzēts programmas tāmē. Šādos apstākļos Komisijas tiesības, kas saistītas ar prasījumiem, kuru pamatā ir tā pati finanšu dotācija, nevarēja izrietēt arī no programmas tāmes un iekļāvās vienīgi Savienības tiesību prerogatīvu īstenošanas jomā, kuru turētāja atbilstoši dažādām finanšu regulām, ar kurām tiek regulēti EAF piešķirtie līdzekļi, bija Komisija.

- 64 Otrkārt, ir jānorāda, ka strīdīgais prasījums bija balstīts vienīgi uz konstatējumiem revīzijas ziņojumā par programmas tēmi, kurš tika izstrādāts atbilstoši programmas tēmes 4.15. pantam un finansēšanas nolīguma 4.5. pantam, neatsaucoties uz pakalpojumu līguma noteikumiem. Turklāt no šī ziņojuma 2.5. punkta izriet, ka minētais ziņojums ir attiecies vienīgi uz neattaisnotiem izdevumiem, kas tika konstatēti budžeta pārvaldībā, kuru veidoja Savienības finanšu iemaksas avansa kontos. Tātad šajā pēdējā minētajā nebija iekļauti ar minēto līgumu saistītie izdevumi, proti, prasītāja personāla izmaksas un tās darbības izmaksas, kas nepieciešamas, lai finansiāli īstenotu daļu, ko sedz no programmas tēmes budžeta.
- 65 No tā izriet, ka jautājums par strīdīgā prasījuma esamību neattiecas ne uz līgumisko kontekstu, kas ir saistīts ar pakalpojumu līguma noslēgšanu starp prasītāju un valsts kredītrikotāju, ne līguma vai jebkādu citu starp prasītāju un Savienību, ko pārstāv Komisija, panāktu vienošanos par subsīdiu noteikumu interpretāciju.
- 66 Šādos apstākļos pretēji tam, ko apgalvo Komisija, prasītājs nav veicis “procedūras nepareizu izmantošanu”, lūdzot Vispārējo tiesu atcelt apstrīdētos lēmumus. Proti, saskaņā ar judikatūru Savienības tiesās, pamatojoties uz LESD 263. pantu, var tikt celta prasība tikai tad, ja apstrīdētais akts ir paredzēts obligātu juridisku seku radīšanai, kas neietilpst līgumattiecībās, kuras saista puses, un kas nozīmē publiskās varas, kāda ir piešķirta līgumslēdzējai pusei – iestādei administratīvas iestādes statusā, priekšrocību īstenošanu (rikojums, 2016. gada 29. septembris, *Investigación y Desarrollo en Soluciones y Servicios IT/Komisija*, C-102/14 P, nav publicēts, EU:C:2016:737, 55. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2015. gada 9. septembris, *Lito Maieftiko Gynaikologiko kai Cheirurgiko Kentro /Komisija*, C-506/13 P, EU:C:2015:562, 20. punkts).
- 67 Turklāt attiecībā uz Komisijas argumentāciju, saskaņā ar kuru apstrīdētie lēmumi uz to nav attiecināmi, jo tie tika pieņemti, aizstājot valsts kredītrikotāju, ir jāuzsver, ka finanšu noteikumos, kas ir piemērojami EAF līdzekļiem, proti, Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 46. panta 3. punkts un Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 80. panta 1. punkts, kuru mērķis ir prasījumu atgūšana ieskaita veidā, nebija paredzēta subrogācijas kārtība. Šāda kārtība bija paredzēta vienīgi saskaņā ar pakalpojumu līguma 31.1. pantu. Taču no šī sprieduma 64. punkta izriet, ka minētā līguma noteikumi nebija piemērojami strīdīgā prasījuma atgūšanai. Jebkurā gadījumā, tā kā subrogācija ļauj nodot prasījumu aizstājējam, kurš iegūst ar prasījumu saistītas tiesības, ir jākonstatē, ka apstrīdētie lēmumi pat subrogācijas gadījumā ir attiecināmi uz Komisiju.
- 68 Visbeidzot Komisijas argumentācija par prasītāja prasījumu atcelt lēmumus nepieņemamību nevar tikt pieņemta. Atbilstoši Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 63. panta 2. un 3. punktam kompetentā kredītrikotāja un grāmatveža veiktā pārbaude par to, vai prasījums ir pamatots, noteikta apjoma un tam ir pienācis atmaksas termiņš, ir priekšnosacījums lēmuma par atgūšanu pieņemšanai un it īpaši tas ir attiecināms uz lēmumu par prasījumu ieskaitu saskaņā ar Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 65. pantu. Līdz ar to nevar liegt prasītājam tiesības apstrīdēt prasījuma, kādu pret to izvirza Komisija, esamību, jo tas veido apstrīdētā lēmuma juridisko pamatu.
- 69 Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, Vispārējās tiesas kompetencē ir izskatīt šo strīdu. Komisijas iebilde par nepieņemamību ir jānoraida un prasība ir jāatzīst par pieņemamu kopumā.

Par lietas būtību

Par prasījumiem atcelt lēmumus

- 70 Pirmais, trešais un piektais pamats ir jāaplūko pirms ceturta pamata, kas balstīts uz procesuālo garantiju pārkāpumu, ciktāl tie attiecas uz precīza “juridiskā pamata neesamību” attiecībā uz Komisijas apgalvojumiem, kā arī uz tās rīcības brīvības apjomu saskaņā ar finanšu noteikumiem, kas ir

piemērojami saistībā ar EAF līdzekļu īstenošanu, un [ciktāl] to mērķis ir konstatēt, ka tā ir pieļāvusi acīmredzamas kļūdas vērtējumā, apstiprinādama dažus konstatējumus revīzijas ziņojumā par programmas tāmi.

- 71 Otrais pamats ir jāpārbauda, izvērtējot prasījumus, kuru mērķis ir atgūt summas, kuras, iespējams, ir saistītas ar Komisijas nepamatotu iedzīvošanos, tām pieskaitot nokavējuma procentus, ko nosaka pēc ECB standartlikmes, pieskaitot tai divus procentpunktus. Minētie prasījumi tiks pārbaudīti pēc prasījumiem par lēmumu atcelšanu.

– *Par pirmo pamatu, kas attiecas uz “juridiskā pamata neesamību”*

- 72 Pirmkārt, prasītājs apgalvo, ka Komisija apstrīdētajos lēmumos neesot noteikusi precīzu savu apgalvojumu “juridisko pamatu” un ka tādējādi tā esot pārkāpusi tiesiskās noteiktības principu. Šajā ziņā tas balstās uz 2014. gada 29. oktobra un 12. decembra, kā arī 2015. gada 2. oktobra vēstulēm, kurās, pamatojot Savienības prasījumu attiecībā uz to, Komisija esot atsaukusies vienīgi uz pakalpojumu līguma vispārējo noteikumu 28.–31. pantu, kā arī uz “finanšu noteikumiem, kas piemērojami [devītajam] EAF”, nesniedzot citus precizējumus.

- 73 Otrkārt, prasītājs apgalvo, ka to nevar uzskatīt par parādnieku attiecībā uz strīdīgo prasījumu, jo tas esot rīkojies kā starpnieks starp Komisiju un Gvinejas-Bisavas Republikas valsti, no kuras tas esot juridiski nošķirts. Tas apgalvo, ka ar Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 46. pantu neesot atļauts atgūt prasījumu no privātas struktūras, kas iesaistījusies netiešā decentralizētā darījumā un kas nav bijusi attiecīgo summu saņēmēja. Tas uzskata, ka no finansēšanas nolīguma I pielikuma 3. panta izrietot, ka saņēmējvalsts joprojām esot atbildīga par programmas īstenošanu attiecībā uz Komisiju. Šajā ziņā tas precizē, ka summas, kas kvalificētas kā neattaisnotas saskaņā ar programmas tāmi, neesot izmantotas tā izdevumu segšanai un neesot tikušas piešķirtas nevienai peļņas daļai.

- 74 Komisija apstrīd prasītāja argumentus. Tā apgalvo, ka ar Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 13. panta 3. punktu un 42.–47. pantu tās grāmatvedim esot piešķirtas tiesības atgūt strīdīgo prasījumu un tādējādi tie esot apstrīdēto lēmumu juridiskais pamats. Turklāt tā apgalvo, ka prasītāju nevarot uzskatīt par vienkāršu finanšu starpnieku un tas esot bijis pilnīgi atbildīgs par saskaņā ar programmas tāmi piešķirto līdzekļu pārvaldību, piemērojot minētās regulas 80. pantu, kura 3. punktā ir noteikts, ka “attiecīgā [privāto tiesību] iestāde uzņ[ēmā]s atbildību par programmas vai projekta vadību un īstenošanu valsts kredītrikotāja vietā”.

- 75 Vispirms ir jānorāda, ka tiesiskās noteiktības princips ir viens no Savienības vispārējiem tiesību principiem, kuru ievērošana ir jānodrošina Vispārējai tiesai. Lai būtu ievērots tiesiskās noteiktības princips, ikviena tāda tiesību akta obligātajam raksturam, kas paredz radīt juridiskas sekas, ir jābūt pamatotam ar Savienības tiesību normu, kura skaidri ir jānorāda kā tiesību akta juridiskais pamats un kura paredz formu, kādā tiesību akts ir jāpieņem (skat. spriedumu, 2007. gada 12. decembris, Itālija/Komisija, T-308/05, EU:T:2007:382, 123. punkts un tajā minētā judikatūra). Šis pienākums ir īpaši ir piemērojams lēmumiem, kas adresēti LESD 288. panta ceturtajā daļā norādītajām fiziskajām vai juridiskajām personām.

- 76 Tomēr precīza juridiskā pamata nenorādīšana tiesību aktā vai lēmumā nav būtiska kļūda, ja šo juridisko pamatu var noteikt, pamatojoties uz citiem attiecīgā tiesību akta vai lēmuma elementiem. Tieša atsauce tomēr ir nepieciešama tad, ja šādas atsauces neesamības gadījumā ieinteresētajām personām un kompetentajai Savienības tiesai tiek radītas šaubas par šo juridisko pamatu (spriedumi, 1987. gada 26. marts, Komisija/Padome, 45/86, EU:C:1987:163, 9. punkts, un 2007. gada 12. decembris, Itālija/Komisija, T-308/05, EU:T:2007:382, 124. punkts).

- 77 Šajā lietā ir jākonstatē, ka apstrīdēto lēmumu attiecīgajā zemsvītras piezīmē ir ietverta skaidra atsauce uz Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 65. pantu un Regulas Nr. 966/2012 80. pantu.

- 78 Taču, kā tas izriet no Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 65. panta formulējuma, ar šīs tiesību normas 2. punktu Komisijai ir dota iespēja veikt EAF prasījumu atgūšanu ieskaita veidā.
- 79 Attiecībā uz Regulas Nr. 966/2012 80. pantu ir jāprecizē, ka ar šīs tiesību normas 1. panta otro daļu tika aizstāts Komisijas 2002. gada 23. decembra Regulas (EK, Euratom) Nr. 2342/2002, ar ko paredz īstenošanas kārtību Padomes Regulai (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienų vispārējam budžetam (OV 2002, L 357, 1. lpp.), 83. pants, kurš *mutatis mutandis* tika piemērots Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 65. panta 2. punktam atbilstoši šīs pēdējās minētās regulas 65. panta 7. punktam.
- 80 No tā izriet, ka, ciktāl apstrīdētie lēmumi tika balstīti uz Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 65. pantu un Regulas Nr. 966/2012 80. pantu, Komisijai nevar pārņemt, ka tā neesot izpildījusi savu pienākumu norādīt precīzu juridisko pamatu, lai veiktu ieskaita darbības apstrīdētajos lēmumos.
- 81 Attiecībā uz jautājumu, vai Komisija varēja pamatoti balstīties uz strīdīgo prasījumu, lai veiktu ieskaita darbības, kas ir apstrīdēto lēmumu priekšmets, tādā ziņā, ka tā, pēc prasītāja domām, neesot noteikusi precīzu savu apgalvojumu “juridisko pamatu”, ir jāatgādina, ka strīdīgais prasījums, kā tas skaidri izriet no apstrīdētajiem lēmumiem un no paziņojuma par parādu, ir balstīts uz revīzijas ziņojumu par programmas tāmi. Taču minētā ziņojuma 2.2. punktā ir nepārprotami norādītas visas tiesību normas, kas ļāva konstatēt strīdīgo prasījumu.
- 82 Turklāt attiecībā uz prasītāja argumentiem par to, ka tas esot bijis starpnieks starp Komisiju un Gvinejas-Bisavas Republiku, tajos būtībā Komisijai tiek pārņemts, ka tā esot pieņēmusi apstrīdētos lēmumus, lai gan neviens juridiskais pamats tai neesot ļāvis noteikt prasītāju kā parādnieku attiecībā uz strīdīgo prasījumu un līdz ar to – kā minēto lēmumu adresātu.
- 83 Šajā ziņā vispirms ir jāprecizē, ka no Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 64. panta 2. punkta izriet, ka Komisija, neskarot ĀKK valstu kompetenci, var “ar lēmumu, kas izpildāms atbilstīgi tiem pašiem nosacījumiem, kas noteikti Līguma [299]. pantā, formāli noteikt, ka summa ir saņemama no personām, kas nav valstis”.
- 84 No tā izriet, ka pretēji tam, ko apgalvo prasītājs, Komisijai saskaņā ar Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 64. panta 2. punktu bija juridiskais pamats, lai konstatētu prasījumu attiecībā uz prasītāju kā privāto tiesību subjektu, kas ir nošķirts no saņēmējvalsts, šajā gadījumā – no Gvinejas-Bisavas Republikas.
- 85 Turpinājumā ir jāpārbauda, vai šajā lietā strīdīgais prasījums bija iekasējams no prasītāja Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 63. panta 2. un 3. punkta izpratnē.
- 86 Šajā ziņā ir jānorāda, ka programmas tāmes 4.14. pantā bija nepārprotami paredzēts, ka prasītāja ieceltajam [avansu] pārzinim vai grāmatvedim, vai prasītājam pašam bija jāveic neattaisnoto summu atmaksa un ka tikai tad, kad tas netika veikts un kad netika saņemta neviena bankas garantija līdz pirmās dotācijas maksājumam, saņēmējvalsts pārstāvim, proti, kredītrikotājam, bija pienākums veikt šo summu atmaksu.
- 87 No tā izriet, ka atbilstoši programmas tāmes 4.14. pantam prasītājs, izstrādājot programmas tāmi, vienpusēji uzņēmas saistības atmaksāt iespējamus neattaisnotus izdevumus, kurus konstatējusi Komisija. Tādējādi Komisija pamatoti uzskatīja to par parādnieku attiecībā uz strīdīgo prasījumu.
- 88 Šaubas par šo secinājumu nerada Rokasgrāmatas 2.5. un 4.1.5. punkts, kuros attiecīgi bija paredzēts, ka, “lai kāds nebūtu deleģēto pilnvaru un atbildības apjoms, finanšu atbildība attiecībā uz Komisiju par programmas tāmes izpildi [...] vienmēr pal[ika] attiecīgā saņēmējvalsts[u] pārstāvja ziņā” un ka “rikojuma par atgūšanu izdošanas gadījumā attiecīgajam saņēmējvalsts[u] pārstāvim [bija] pienākums nodrošināt faktisku maksājamās summas atmaksāšanu”.

- 89 Proti, no programmas tāmes 4. punkta ievaddaļas izriet, ka šajā punktā izstrādāto elementu mērķis bija konkretizēt un papildināt programmas tāmei piemērojamos Rokasgrāmatas noteikumus tādējādi, lai uz šiem pēdējiem minētajiem nevarētu atsaukties nolūkā apstrīdēt struktūru finanšu atbildību, kas paredzēta programmas tāmes īpašajos noteikumos.
- 90 Tādā pašā veidā, tā kā finansēšanas nolīgums bija piemērojams visām programmām vai projektiem, kas ne vienmēr tiek pakļauti privātai netiešai decentralizētai pārvaldībai, uz to nevarēja atsaukties, lai apstrīdētu īpašās saistības, kuras prasītājs bija uzņēmis saskaņā ar programmas tāmi.
- 91 Visbeidzot prasītāja arguments, atbilstoši kuram summas, kas saskaņā ar programmas tāmi ir kvalificētas kā neattaisnotas, neesot tikušas izmantotas tā izdevumu segšanai un neesot tikušas piešķirtas nevienai peļņas daļai, nevar tikt pieņemts. Kā izriet no Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 65. panta 2. punkta, atgūšana ieskaita veidā var tikt īstenota attiecībā uz “prasījumu[iem] pret [jebkuru] parādnieku”. Tātad to var attiecināt uz jebkuru Komisijas finanšu dotāciju, kas piešķirta saistībā ar EAF līdzekļu pārvaldību, neatkarīgi no tā, vai tās ir summas, kas ir izmaksātas, lai segtu parādnieka izmaksas, samaksātu atalgojumu vai piešķirtu tam peļņas daļu.
- 92 Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, pirmais pamats ir jānoraida.
- *Par trešo un piekto pamatu, kas attiecas uz Komisijas pieļautu rīcības brīvības pārkāpumu saskaņā ar Finanšu regulas noteikumiem, ko piemēro saistībā ar EAF saistību izpildi, samērīguma principa pārkāpumu un acīmredzamām kļūdām vērtējumā attiecībā uz vairākiem konstatējumiem revīzijas ziņojumā par programmas tāmi*
- 93 Trešajā pamatā prasītājs, pirmkārt, apgalvo, ka Komisija neesot īstenojusi rīcības brīvības pilnvaras, kas tai ir piešķirtas ar Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, tiesību normām par prasījumu konstatēšanu un atgūšanu, skatot tās kopsakarā ar Rokasgrāmatu, jo tā esot tikai atzinusi revidenta vērtējumus, nepieņemot autonomu lēmumu pēc revīzijas ziņojuma par programmas tāmi.
- 94 Otrkārt, prasītājs apgalvo, ka Komisija esot pieļāvusi samērīguma principa pārkāpumu, neizsverot prasījuma ietekmi un pakalpojumu līguma vērtību un neņemot vērā apstākli, ka pakalpojumu līgumā bija paredzēti sodi gadījumā, ja prasītājs nepildītu pienākumus, kas tam uzlikti saskaņā ar minēto līgumu. Tas apgalvo, ka Komisija neesot arī ņēmusi vērā apstākli, ka izdevumos, kas kvalificēti kā neattaisnoti, esot bijuši iesaistīti dažādi gala saņēmēji un tā esot tiem maksājusi un ka strīdīgā prasījuma summa ir pat 97 % no summas, kuru tā ir samaksājusi minētajiem saņēmējiem.
- 95 Komisija apstrīd prasītāja argumentus. Tā uzskata, ka revīzijas ziņojums par programmas tāmi esot bijis pareizs un pienācīgi argumentēts, tāpēc tā esot varējusi to pieņemt, nesniedzot papildu komentārus. Attiecībā uz elementu, kas saistīti ar pakalpojumu līguma vērtību un šajā pašā līgumā paredzēto sodu neņemšanu vērā tā atgādina, ka minētais līgums un programmas tāme esot jāuzskata par atšķirīgiem dokumentiem.
- 96 Piektajā pamatā prasītājs apgalvo, ka Komisija esot pieļāvusi acīmredzamas kļūdas vērtējumā, jo tā it īpaši esot apstiprinājusi revīzijas ziņojuma par programmas tāmi iekļauto 1., 2. un 8. finanšu konstatējumu.
- 97 Šajā ziņā ir jāprecizē, ka minētā revīzijas ziņojuma 1. finanšu konstatējumā “Budžeta pozīciju izpildes pārsniegums” revidents identificēja neattaisnotus izdevumus 200 779,27 EUR apmērā, pamatojoties uz programmas tāmes pārsniegumu vairākās budžeta pozīcijās, pēc izdevumu, kurus prasītājs sākotnēji bija nepareizi iedalījis, jaunas pārdales.

- 98 2. finanšu konstatējumā “Izdevumi saistībā ar subsīdiju līgumiem pēc papildu vienošanos Nr. 1 perioda beigām” revidents uzskatīja, ka izdevumi 312 265,42 EUR apmērā, kas radušies papildu vienošanos Nr. 2 periodā, izpildot dažādus subsīdiju līgumus, esot neattaisnoti, jo starp papildu vienošanos Nr. 1 periodu (no 2012. gada 24. janvāra līdz 16. aprīlim) un papildu vienošanos Nr. 2 perioda sākumu (2012. gada 23. maijs) neesot turpinātības.
- 99 8. finanšu konstatējumā “Izmaksas ārpus līguma darbības laika” revidents secināja, ka daži izdevumi, kuru kopējā summa ir 32 585 EUR, esot radušies pēc programmas tāmes beigām un tādējādi tie esot neattaisnoti.
- 100 Attiecībā uz 1. finanšu konstatējumu prasītājs apgalvo, ka Rokasgrāmatas 3.5.2. punktā, finansēšanas nolīguma I pielikuma 2.1. pantā un programmas tāmes 4.12. pantā esot atļauta vienīgi jauna summu pārdale starp galvenajām budžeta sadaļām vai arī pašas galvenās sadaļas ietvaros, tāpēc nevarēja veikt jaunu summu pārdali starp budžeta apakšsadaļām. Attiecībā uz dažām no jauna pārdalitām summām revidents neesot sniedzis pietiekamu pamatojumu. Turklāt prasītājs apgalvo, ka pēc tam, kad revidents budžeta pozīcijā 390000 norādīto summu pārnesa uz budžeta pozīciju 177000, prasītājam esot bijis jānodrošina izmaksas, kas saistītas ar nepieciešamību, pirmkārt, saglabāt pēc paredzētā termiņa beigām divus pirmos finanšu nodrošinājumus un, otrkārt, slēgt vienošanos par trešo finanšu nodrošinājumu.
- 101 Komisija apgalvo, ka programmas tāmes budžets esot jāuzskata par secīgu elementu summu un ka pārklasifikācijas vai labojumus grāmatvedībā revidents esot izdarījis, pamatojoties uz attiecīgo izmaksu apliecināšanu dokumentu oriģinālu stingru vērtējumu.
- 102 Attiecībā uz 2. finanšu konstatējumu prasītājs atzina turpinātības neesamību starp subsīdiju līgumu papildu vienošanos Nr. 1 beigām un papildu vienošanos Nr. 2 sākumu. Tomēr tas būtībā pārmet Komisijai, ka tā esot atteikusies subsīdiju līgumu papildu vienošanās darbībām piešķirt atpakaļejošu spēku, ko tā esot atļāvusi attiecībā uz pakalpojumu līguma papildu vienošanos Nr. 2, lai novērstu pašas kavēšanas minētā līguma papildu vienošanās noslēgšanā, šī iemesla dēļ no 2012. gada 1. janvāra līdz 10. februārim tam esot bijis jāpilda savs uzdevums bez līguma.
- 103 Komisija apgalvo, ka atbilstoši vispārējo noteikumu, kas ir piemērojami sakarā ar darbībām ārpus Eiropas Savienības noslēgtajiem subsīdiju līgumiem un ir pārņemti programmas tāmē, un pievienoti katram subsīdiju līgumam, 11. un 14.1. pantam attiecīgo darbību īstenošanas laikposmu nevarēja likumīgi pagarināt.
- 104 Attiecībā uz 8. finanšu konstatējumu prasītājs apgalvo, ka radušies izdevumi esot saistīti ar programmas tāmes laikposmā sniegtajiem pakalpojumiem, proti, atbilstoši subsīdiju līgumiem veikto darbu monitoringa un pārskatīšanas darbībām, pirms tās darbības laikposma beigām 2012. gada 30. jūnijā.
- 105 Komisija apgalvo, ka prasītājs nevarot atsaukties uz to, ka ir sniedzis visus attiecīgos pakalpojumus, nesagatavojot pirms norādītā datuma nevienu gala ziņojumu attiecībā uz šiem pakalpojumiem un nesniedzot pierādījumus sava prasījuma atbalstam.
- 106 Jāatgādina, ka Savienības līdzekļu pareizas finanšu pārvaldības princips ir noteikts Finanšu regulas, ko piemēro devītajam EAF, 4. pantā un Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 6. panta d) punktā. Kā izriet no šīs pēdējās regulas 11. panta, tajā ir ietverts saimnieciskuma, lietderības un efektivitātes princips.
- 107 Komisijas pienākums nodrošināt Savienības līdzekļu pareizu finanšu pārvaldību atbilstoši LESD 317. pantam un vajadzība cīnīties pret krāpšanos ar Savienības finansējumu saistībām, kas attiecas uz finanšu nosacījumiem, piešķir būtisku nozīmi (spriedums, 2010. gada 17. jūnijs, CEVA/Komisija, T-428/07 un T-455/07, EU:T:2010:240, 126. punkts).

- 108 No tā izriet, ka šajā lietā prasītāja pienākums norādīt izdevumus, kas ir radušies projekta īstenošanas laikposmā un atbilstoši programmas tāmē, Rokasgrāmatā un finansēšanas nolīgumā noteiktajām prasībām, bija būtiskas saistības, kuru mērķis bija nodrošināt Komisijai nepieciešamo informāciju, lai tā varētu pārbaudīt, vai izmaksātais maksājums ir bijis atbilstīgs EAF finansējumam, un vajadzības gadījumā pieprasīt konstatēto prasījumu atgūšanu.
- 109 Turklāt, ņemot vērā pareizas finanšu pārvaldības principu un it īpaši efektivitātes principu, Komisijai nevarēja pārnest, ka tā ir balstījies uz revīzijas ziņojumā par programmas tāmi izdarītajiem secinājumiem, lai izvirzītu prasījumus, kuru turētāja tā bija kā līdzekļu devēja, it īpaši tāpēc, ka tā tos uzskatīja par pareiziem un pamatotiem.
- 110 Neraugoties uz šo apsvērumu, no Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, 63. panta 1. punkta un 65. panta 2. punkta izriet, ka Komisijas ieceltā kompetentā kredītrīkotāja pienākums bija pārbaudīt parāda esamību un summu, kā arī tā iekasējamības nosacījumus, un tas varēja atcelt vai labot prasījuma summu.
- 111 Tādējādi, īstenojot rīcības brīvību prasījumu atgūšanai, Komisija nevarētu izvairīties no pārbaudes tiesā. Ja tas tā būtu, kredītrīkotājam piešķirtā rīcības brīvība faktiski pārtaptu gandrīz vai patvaļā, ja nebūtu paredzēta pārbaude Savienības tiesā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 13. jūlijs, Griekšija/Komisija, T-81/09, nav publicēts, EU:T:2011:366, 142. punkts).
- 112 Saskaņā ar šiem apsvērumiem ir jāpārbauda, vai ir ticis veikts autonomas un pietiekamas novērtējums saskaņā ar Finanšu regulu, ko piemēro desmitajam EAF, un attiecīgā gadījumā – vai Komisija pamatoti ir uzskatījusi, ka prasītāja pieļautie finanšu pārkāpumi ir bijuši pietiekami smagi, lai, ņemot vērā samērīguma principu, padarītu par nepieciešamu visu revīzijas ziņojumā par programmas tāmi identificēto neattaisnoto izdevumu atgūšanu.
- 113 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar judikatūru atbilstoši samērīguma principam Savienības iestāžu tiesību aktos nedrīkst pārsniegt to, kas ir atbilstošs un nepieciešams, lai sasniegtu attiecīgā tiesiskā regulējumā noteiktos leģitimos mērķus, ņemot vērā, ka, ja ir iespēja izvēlēties starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, ir jāizvēlas vismazāk apgrūtināošais un tā radītie traucējumi nedrīkst būt nesamērīgi ar sasniedzamajiem mērķiem (skat. spriedumu, 2016. gada 26. februāris, *Bodson u.c./EIB*, T-240/14 P, EU:T:2016:104, 116. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 114 Šajā gadījumā ir jāizvērtē, vai tiesību aktos par ieskaista veikšanu, ciktāl tie bija balstīti uz strīdīgo prasījumu, ko tostarp veidoja neattaisnotie izdevumi saskaņā ar revīzijas ziņojuma par programmas tāmi 1., 2. un 8. konstatējumu, nebija pārsniegts tas, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu pareizas finanšu pārvaldības un krāpšanas apkarošanas Savienības finansējuma jomā mērķus, kuri ir atgādināti šī sprieduma 105. un 106. punktā.
- 115 Vispirms attiecībā uz revīzijas ziņojuma 1. finanšu konstatējumu ir jākonstatē, ka prasītāja arguments, saskaņā ar kuru tai esot bijuši jāuzņemas visi izdevumi par bankas garantiju un citas izmaksas saistībā ar subsīdijām un budžeta nodrošinājumiem, ir balstīts uz kļūdainiem apgalvojumiem. Proti, jaunajā pārdaļē, ko revidents veica attiecībā uz budžeta pozīciju 177000 “Citas subsīdiju un garantiju izmaksas”, no tās tika atskaitīta summa 53 279,17 EUR apmērā, tādējādi kopējā īstenotā summa pēc labošanas bija 2 672,17 EUR. Pēc revidenta veiktajiem labojumiem prasītājam netika uzlikts neviens neattaisnots izdevums saskaņā ar budžeta pozīciju 177000.
- 116 [Ar labojumiem, kas izdarīti ar 2018. gada 3. oktobra rīkojumu] Galu galā labojumu, ko dažādās budžeta pozīcijās veicis revidents, rezultātā tika konstatēti neattaisnoti izdevumi 80 988,96 EUR apmērā, ciktāl tie palielināja vai izraisīja pārsniegumu dažās budžeta apakšsadaļās (budžeta pozīcijās 250000, 320000, 340000, 350000, 370000, 112000 un 172000). Tomēr attiecībā uz

- citām budžeta apakšsadaļām revidenta veiktās jaunās pārdales dēļ budžeta pārsniegums tika samazināts (budžeta pozīcijās 154000, 174000 un 360000) un pat novērsts (budžeta pozīcijās 152000, 156000, 177000 un 390000).
- 117 Pēc revidenta labojumiem no kopējās budžeta pārsniegumu summas, kas prasītājam bija jāsamaksā, pabeidzot programmas tāmes budžeta īstenošanu, tika atskaitīta summa 50 554,74 EUR apmērā. Tādējādi revidenta veiktā jaunā pārdaļē attiecas tikai uz summu 30 434,22 EUR apmērā (proti, starpību starp 80 988,96 EUR un 50 554,74 EUR) no galīgās summas 200 779,27 EUR apmērā, kas atbilst visiem 1. finanšu konstatējumā konstatētajiem neattaisnotajiem izdevumiem.
- 118 No tā izriet, ka Komisijai nevar pārņemt, kā tā ir apstiprinājusi revidenta labojumus, ciktāl tajos tika norādīta tikai ierobežota daļa kopējās summas, kas atbilst budžeta pārsniegumiem, kuros ir vainojams prasītājs, kurš nav apstrīdējis ne to esamību, ne apmēru. Turklāt, tā kā revidents veica šos labojumus, pamatojoties uz dokumentiem un fakturrēķiniem, kurus revidentam uz vietas sniedza prasītājs, Komisijai jebkurā gadījumā nebija iespējas veikt savu pārbaudi attiecībā uz atsevišķām summām, kas jāpiešķir katrai budžeta pozīcijai.
- 119 Tādējādi, apstiprinot revīzijas ziņojuma 1. finanšu konstatējumu, Komisija nav pārkāpusi samērīguma principu. Turklāt tai nevar pārņemt, ka tā nebūtu autonomi izvērtējusi revidenta konstatējumus, jo tās rīcībā nebija visu dokumentu, kurus revidents bija ņēmis vērā.
- 120 Tāpat attiecībā uz revīzijas ziņojuma 8. finanšu konstatējumu ir jāuzskata, ka, tā kā prasītājs nespēja sniegt Komisijai gala ziņojumus par sniegtajiem pakalpojumiem pirms līguma termiņa beigām un tam nebija fakturrēķinu, kas bija vēlāki par programmas tāmes beigu datumu, tas nav sniedzis nevienu pierādījumu, kas ļautu konstatēt Komisijas pieļautu acīmredzamu kļūdu vērtējumā vai samērīguma principa pārkāpumu.
- 121 Savukārt attiecībā uz revīzijas ziņojuma 2. finanšu konstatējumu ir jāuzskata, kā prasītājs pamatoti ir apgalvojis savos rakstos un tiesas sēdē, ka Komisija nav ņēmusi vērā apstākli, ka pakalpojumu līguma papildu vienošanās Nr. 2 tika noslēgta laikposmā no 2012. gada 1. janvāra līdz 10. februārim ar kavēšanos.
- 122 Šajā ziņā ir jāsecina, ka no 2012. gada 23. janvāra elektroniskā pasta vēstules, ko prasītājam adresējis Komisijas pārstāvis un kas ir pievienota prasības pieteikuma pielikumā, izriet, ka tajā brīdī pakalpojumu līguma pagarināšana vēl arvien nebija apstiprināta. Komisijas pārstāvis, Eiropas Savienības delegācijas Gvinejas-Bisavas Republikā politisko jautājumu un komunikācijas ar plašsaziņas līdzekļiem preses sekretārs, šajā elektroniskā pasta vēstulē pauda nožēlu par kavēšanos un apgalvoja, ka atpakaļejošs spēks minētā līguma pagarināšanai “[bija] pašsaprotams jautājums”.
- 123 No tā izriet, ka, izdodot rīkojumu par revīzijas ziņojuma 2. finanšu konstatējumā konstatēto izdevumu atgūšanu, Komisija būtībā atteicās attiecināt atpakaļejošu spēku uz subsīdiju līgumu papildu vienošanos, pilnībā apzinoties, ka tā tika pagarināta novēloti.
- 124 Šo atteikumu varēja likumīgi balstīt uz subsīdiju līgumiem, kas noslēgti sakarā ar darbībām ārpus Eiropas Savienības, piemērojamo vispārējo noteikumu formulējumu, jo, pirmkārt, piemērojot minēto vispārējo noteikumu 11.1. pantu, par jebkādu subsīdiju līgumu īstenošanas laikposma pagarinājumu subsīdijas saņēmējam bija jāiesniedz lūgums atbilstoši 9. pantam, kurā bija paredzēts, ka “[subsīdiju] līgumu var[ēja] grozīt tikai tā īstenošanas laikposmā”, un, otrkārt, atbilstoši šo pašu vispārējo noteikumu 14.1. pantam vienīgi faktiski “darbības īstenošanas laikposmā” radušās izmaksas varēja tikt kvalificētas kā attaisnotas.

- 125 Tomēr šis atteikums varēja būt samērīguma principa pārkāpums, jo 2012. gada 23. janvāra elektroniskā pasta vēstulē Komisijas pārstāvis nepārprotami iedrošināja prasītāju turpināt efektīvu sadarbību līdz programmas beigām un uzteica tā neatlaidību, “neraugoties uz visiem šķēršļiem un grūtībām [...], ar ko nācies saskarties”.
- 126 Šādos apstākļos, tā kā projekta īstenošana galu galā bija balstīta uz to, ka prasītājs piešķir subsīdijas gala saņēmējiem, piemērojot programmas tāmes noteikumus, it īpaši tās 1.5.4.3. punktu, projekta izpildi atbilstoši Komisijas sniegtajiem galvojumiem par pakalpojumu līguma papildu vienošanos nevarēja turpināt, ja savukārt prasītājs nenodrošina subsīdiju līguma papildu vienošanās īstenošanas nepārtrauktību.
- 127 Turklāt šajā ziņā ir jākonstatē, ka saskaņā ar 2. finanšu konstatējumu neattaisnoto izdevumu kopējā summa ir 312 265,42 EUR, kas atbilst pusei no strīdīgā prasījuma un kas bija jāsamaksā gala saņēmējiem, ar kuriem prasītājs bija noslēdzis subsīdiju līgumus.
- 128 Ņemot vērā šos apstākļus, ir jāsecina, ka, pirmkārt, šajā lietā nav notikusi krāpšana ar Savienības finansējumu un, otrkārt, ka Savienības intereses, kas saistītas ar nepieciešamību nodrošināt pareizas finanšu pārvaldības principa ievērošanu šajā ziņā nav tikušas būtiski aizskartas.
- 129 No tā izriet, ka Komisijai, ņemot vērā šīs lietas īpašos apstākļus un it īpaši kavēšanos pakalpojumu līguma papildu vienošanās noslēgšanā, kurā tā bija vainojama, kā arī lēmuma par atgūšanu sekas prasītājam, bija jākonstatē atgūšanas akta nesamērīgums attiecībā uz revidenta secinājumiem revīzijas ziņojuma 2. finanšu konstatējumā.
- 130 Pakārtoti Vispārējā tiesa atgādina, ka, ciktāl runa ir par aktiem vai lēmumiem, kuru izstrāde notiek vairākās stadijās, it īpaši atbilstoši iekšējai procedūrai, apstrīdami tiesību akti principā ir tikai tie dokumenti, kuros atbilstoši šādai procedūrai ir noteikta iestādes galīgā nostāja, izņemot starpdokumentus, kuru mērķis ir sagatavot galīgo lēmumu (skat. rīkojumu, 2010. gada 8. februāris, *Alisei/Komisija*, T-481/08, EU:T:2010:32, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 131 Kā prasītājs tiesas sēdē pamatoti apgalvoja, revīzijas ziņojums nav apstrīdams tiesību akts. Revīzijas ziņojumā ir tikai konstatēti iespējamie jau esošie pārkāpumi, kā arī no tiem izrietošie prasījumi, un tāpat tas nekādi nemaina šo prasījumu parādnieka tiesisko stāvokli (šajā nozīmē skat. rīkojumu, 2010. gada 8. februāris, *Alisei/Komisija*, T-481/08, EU:T:2010:32, 67. punkts).
- 132 Šī iemesla dēļ, kā tas izriet no šī sprieduma 107. punkta un no judikatūras (šajā nozīmē skat. rīkojumu, 2010. gada 8. februāris, *Alisei/Komisija*, T-481/08, EU:T:2010:32, 53. punkts), Komisija, pieņemot dokumentu par ieskaitu, ar ko tiek galīgi noteikta tās nostāja, varēja balstīties uz revīzijas secinājumiem tikai tad, ja tā tos uzskatīja par pareiziem un pamatotiem. Šajā kontekstā tā nedrīkstēja atturēties, kā tā bija darījusi šajā lietā, no revīzijas ziņojuma secinājumu novērtēšanas, ņemot vērā samērīguma principu.
- 133 Tādējādi prasība ir jāpieņem, balstoties uz trešo un piekto pamatu tikai attiecībā uz programmas tāmes revīzijas ziņojuma 2. finanšu konstatējumu.

– *Par ceturto pamatu, kas attiecas uz labas pārvaldības principa pārkāpumu*

- 134 Prasītājs būtībā apgalvo, ka Komisija neesot ievērojusi procesuālās garantijas, kas ir norādītas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. pantā (turpmāk tekstā – “Harta”).
- 135 Pirmkārt, prasītājs apgalvo, ka Komisija neesot paziņojusi pamatojumus, kuru dēļ tā bija nolēmusi saglabāt savu nostāju, ko tā bija paudusi 2014. gada 29. oktobra vēstulē, saņēmusi sīki izklāstītus apsvērumus, kas ietverti tā 2014. gada 7. novembra vēstulē un 14. decembra elektroniskā pasta vēstulē.

- 136 Otrkārt, prasītājs pārmet Komisijai, ka uz tā 2015. gada 6. maija vēstuli tā esot sniegusi tikai divu lappušu atbildi, kaut gan pēdējā minētajā vēstulē bija uz septiņām lapām sīki izklāstīti argumenti. Tas piebilst, ka minētā atbilde ir tikusi paziņota tikai pa pastu 2015. gada 2. oktobrī, tātad pēc piecu mēnešu termiņa beigām, kas prasītajam esot radījis nenoteiktību. Turklāt šajā pēdējā minētajā vēstulē tika norādīts, ka tiekot veikti “papildu pētījumi”, kas nozīmēja, ka Komisija turpināšot pārbaudīt lietas materiālus.
- 137 Treškārt, prasītājs apgalvo, ka revīzijas ziņojumam, it īpaši tā 1. finanšu konstatējumam, neesot bijis pievienots pietiekams pamatojums. Tas uzskata, ka tam neesot bijusi iespēja saprast šī konstatējuma un apstrīdēto lēmumu tvērumu un īstenot savas tiesības tikt uzklaštam.
- 138 Komisija apgalvo, ka prasītāja apsvērumi par procesa gaitu, kurā beigu beigās esot pieņemts konstatējums par strīdīgo prasījumu un to kompensēšana ar prasījumiem, uz kuru tas atsaucas, esot kļūdaini. Šajā ziņā tā atgādina, ka prasītāja 2014. gada 7. novembra vēstule un tās 2014. gada 14. decembra elektroniskā pasta vēstule esot tai nosūtītas kā atbilde uz tās 2014. gada 29. oktobra vēstuli, kurā tā pauda savu nodomu veikt minētā prasījuma atgūšanu un uzaicināja to sniegt savus apsvērumus.
- 139 Komisija uzskata, ka prasītājs nesniedzot nevienu pierādījumu tam, ka 2015. gada 2. oktobra vēstulē nav sniegta pietiekama atbilde uz tā 2015. gada 6. maija apsvērumiem. Turklāt atsaukšanās uz “papildu pētījumiem”, kas tiek veikti, vienīgais mērķis esot bijis novērst iespējamību, ka jauni apsvērumi pamatotu lietas materiālu atkārtotu izskatīšanu.
- 140 Jāatgādina, ka saskaņā ar Hartas 41. panta 1. punktu “ikvienai personai ir tiesības uz objektīvu, godīgu un pieņemamā termiņā veiktu jautājumu izskatīšanu Savienības iestādēs un struktūrās”. Hartas 41. panta 2. punkta a) apakšpunktā ir precizēts, ka šajās tiesībās ir ietvertas “ikvienas personas tiesības tikt uzklaštam, pirms tiek veikts kāds individuāls pasākums, kas to varētu nelabvēlīgi ietekmēt”.
- 141 Atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai tiesību uz aizstāvību ievērošanā tiek prasīts, ka tādu lēmumu adresātiem, ar ko būtiski tiek ietekmētas viņu intereses, ir jādod iespēja atbilstoši darīt zināmu savu viedokli (skat. spriedumus, 2000. gada 21. septembris, *Mediocurso/Komisija*, C-462/98 P, EU:C:2000:480, 36. punkts un tajā minētā judikatūra, un 2013. gada 26. septembris, *Texdata Software*, C-418/11, EU:C:2013:588, 83. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 142 Šajā lietā Komisija 2014. gada 29. oktobra vēstulē uzaicināja prasītāju divu nedēļu laikā no minētās vēstules saņemšanas brīža sniegt savus apsvērumus par Komisijas nodomu veikt strīdīgā prasījuma atgūšanu. Pirms apstrīdēto lēmumu pieņemšanas 2014. gada 7. novembrī un 14. decembrī, kā arī 2015. gada 6. maijā un 22. jūnijā prasītājs varēja adresēt Komisijai četras vēstules. Turklāt Komisija nodrošināja saprātīgu termiņu starp prasītāja 2015. gada 6. maija vēstuli un apstrīdēto lēmumu pieņemšanu, sākot no 2015. gada 25. augusta.
- 143 No tā izriet, ka prasītajam bija iespēja lietderīgi iepazīstināt ar savu viedokli un tādējādi īstenot savas tiesības tikt uzklaštam pirms apstrīdēto lēmumu pieņemšanas.
- 144 Šo secinājumu nevar atspēkot apstākļi, ka prasītājs atbildi uz savu 2015. gada 6. maija vēstuli esot saņēmis tikai pēc apstrīdēto lēmumu pieņemšanas.
- 145 Proti, tiesībās tikt uzklaštam nav ietvertas debates, kas balstītas uz sacīkstes principu, starp apstrīdēto tiesību aktu izdevēju un to adresātu, bet ikvienai personai garantē iespēju lietderīgi un efektīvi paust savu viedokli administratīvajā procesā un pirms jebkura lēmuma, kas var nelabvēlīgi skart viņas intereses, pieņemšanas (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida*, C-249/13, EU:C:2014:2431, 36. punkts, un 2017. gada 9. februāris, M, C-560/14, EU:C:2017:101, 25. un 31. punkts).

- 146 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ir jāsecina, ka Komisija nav pārkāpusi prasītāja tiesības tikt uzklausītam, kas ir nostiprinātas Hartas 41. panta 2. punktā.
- 147 Turklāt prasītāja argumenti par to, ka Komisija kā atbildi uz tā 2015. gada 6. maija vēstuli esot sagatavojusi vēstuli tikai divu lapu apjomā un kopsavilkuma veidā atbildējusi uz tā 2014. gada 7. novembra un 14. decembra sīki izklāstītajiem skaidrojumiem, drīzāk attiecas uz Komisijas pienākuma norādīt pamatojumu, kas noteikts Hartas 41. panta 2. punktā un LESD 296. pantā, pārbaudi.
- 148 Šajā ziņā no judikatūras izriet, ka LESD 296. panta otrajā daļā prasītajā pamatojumā skaidri un nepārprotami ir jābūt norādītai aktu sagatavojušās iestādes argumentācijai, lai ļautu ieinteresētajai personai uzzināt veikto pasākumu pamatojumu un kompetentajai tiesai veikt savu pārbaudi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 1998. gada 2. aprīlis, Komisija/Sytraval un Brink's France, C-367/95 P, EU:C:1998:154, 63. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 149 Saistībā ar individuāliem lēmumiem pienākuma pamatot individuālu lēmumu mērķis – papildus ļaut tiesai īstenot savu kontroli – ir sniegt ieinteresētajai personai pietiekamu norādi, lai saprastu, vai lēmumā, iespējams, nav pieļauta kļūda, kas ļauj apstrīdēt tā likumību (skat. spriedumu, 2011. gada 29. septembris, Elf Aquitaine/Komisija, C-521/09 P, EU:C:2011:620, 148. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 150 Tomēr šajā lietā prasītājs nevarēja balstīties tikai uz Komisijas atbildes apjomu uz savu 2015. gada 6. maija vēstuli, kas pats par sevi nevar būt atbilstīgs pierādījums, lai konstatētu Komisijas pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpumu LESD 296. panta otrās daļas izpratnē. Turklāt prasītājs nedrīkstēja neminēt apstākli, kā tas skaidri izriet no apstrīdētajiem lēmumiem, ka Komisijas argumentācija bija balstīta uz revīzijas ziņojuma par programmas tāmi, kas tika nosūtīts prasītājam, kā arī tajā iekļautajiem finanšu revidenta skaidrojumiem.
- 151 Jebkurā gadījumā prasītājs nevarēja atsaukties uz to, ka savā 2014. gada 7. novembra vēstulē un 2014. gada 14. decembra elektroniskā pasta vēstulē ir sniedzis sīki izklāstītus skaidrojumus, jo no šīs pēdējās minētās skaidri izriet, ka tās mērķis galvenokārt bija lūgt piemērot strīdīgajam prasījumam pakalpojumu līguma 40. pantu, kurā bija paredzēta izlīguma iespēja. Tas tikai apgalvoja, ka revīzijas ziņojuma secinājumi esot “kļūdaini, juridiski nepieļaujami, neobjektīvi un izriet no vienpusējas argumentācijas”, nesniedzot pierādījumus vai papildu argumentus.
- 152 Tātad Komisija pamatoti uzskatīja, ka tā varēja saglabāt savu nostāju, nesniedzot papildu pamatojumus prasītājam pēc attiecīgo vēstuļu un elektroniskā pasta vēstuļu saņemšanas.
- 153 Tādējādi ceturtais pamats ir jānoraida.

Par prasījumiem, kas izvirzīti ar mērķi saņemt, iespējams, ar Savienības nepamatotu iedzīvošanos saistīto summu atmaksu

- 154 [Ar labojumiem, kas izdarīti ar 2018. gada 3. oktobra rīkojumu] Otrajā pamatā, kas izvirzīts prasījumu, kuru mērķis ir atgūt strīdīgā prasījuma veidotās summas, pamatojumam, prasītājs apgalvo, ka, ciktāl apstrīdētie lēmumi neesot juridiski pamati un tā rezultātā Komisijas kapitāls esot palielināts par kopējo summu 624 388,73 EUR apmērā – proti, strīdīgā strīdīgo prasījuma summu 607 096,08 EUR apmērā, pieskaitot procentus, – tai esot pamats prasīt atmaksāt šīs ar nepamatoto iedzīvošanos saistītās summas.
- 155 Komisija apgalvo, ka tā esot pierādījusi, ka strīdīgais prasījums ir balstīts uz stingru juridisku pamatu un ir attiecināms uz prasītāju. Tā apgalvo, ka tādējādi šajā lietā nevarot atsaukties uz nepamatotas iedzīvošanās aizlieguma principa pārkāpumu.

- 156 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru prasība atmaksāt maksājumu, kas ir pamatota ar Savienības nepamatotu iedzīvošanos, prasa – lai tā tiktu atzīta par pieņemamu – pierādīt Savienības iedzīvošanos bez juridiska pamata un prasītāja finansiālā stāvokļa pasliktināšanos saistībā ar šo iedzīvošanos (skat. spriedumu, 2011. gada 28. jūlijs, *Agrana Zucker*, C-309/10, EU:C:2011:531, 53. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 157 Proti, atbilstoši dalībvalstu kopējiem tiesību principiem atprasījuma tiesības attiecībā uz iedzīvojušos personu ir pakārtotas nepamatotas iedzīvošanās juridiska pamata neesamībai (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2008. gada 16. decembris, *Masdar (UK)*/Komisija, C-47/07 P, EU:C:2008:726, 44.–46. un 49. punkts).
- 158 Šajā lietā nevar uzskatīt, ka Komisijas veiktajam prasījumu ieskaitam nebija juridiskā pamata, jo, kā tas izriet no pirmā pamata vērtējuma šajā spriedumā, apstrīdētie lēmumi tika pieņemti, piemērojot Finanšu regulas, ko piemēro desmitajam EAF, un Regulas Nr. 966/2012 noteikumiem. Turklāt prasītājs bija vienpusēji uzņēmis saistības programmas tāmē atmaksāt Komisijai izdevumus, attiecībā uz kuriem nebija tiesību saņemt EAF finansējumu.
- 159 No tā izriet, ka Komisijai, pamatojoties uz Savienības nepamatotu iedzīvošanos, nevar uzlikt pienākumu atmaksāt strīdīgā prasījuma summu, ko veido programmas tāmes revīzijas ziņojumā konstatētie neattaisnotie izdevumi.
- 160 Savukārt Komisijai būtu jāizdara secinājumi no lēmumu par ieskaita veikšanu daļējas atcelšanas, kas pamatota ar samērīguma principa pārkāpumu.
- 161 Tādējādi otrais pamats, kā arī prasījumi, kas ir izvirzīti, lai saņemtu strīdīgā prasījuma summas atmaksu un nokavējuma procentu, ko nosaka pēc ECB standartlikmes, pieskaitot tai divus procentpunktus, samaksu, ir jānoraida.

Par prasījumiem atlīdzināt zaudējumus

- 162 Prasītājs uzskata, ka tam ir nodarīts morālais kaitējums nenoteiktības dēļ, ko izraisījusi Komisijas kavēšanās sniegt atbildi uz tā 2015. gada 6. maija vēstuli un aizskārumu tā tēlam un reputācijai. Tas apgalvo, ka apstrīdētajos lēmumos esot tikusi apšaubīta tā kā pastāvīgā Komisijas partnera un pakalpojumu sniedzēja legimitāte.
- 163 Komisija apgalvo, ka prasītāja prasība par kaitējuma atlīdzību esot tīri simboliska un neatbilstot trim LESD 268. un 340. pantā paredzētajiem nosacījumiem, saskaņā ar kuriem ir jākonstatē Komisijai pārmestās rīcības prettiesiskums, faktiskā kaitējuma esamība un cēloniskais sakars starp attiecīgo rīcību un apgalvoto kaitējumu.
- 164 Attiecībā uz simbolisko atlīdzību par morālo kaitējumu no LESD 340. panta otrās daļas izriet, ka Savienības ārpuslīgumiskās atbildības iestāšanās un tiesību uz nodarītā kaitējuma atlīdzību izmantošana ir atkarīga no tā, vai ir izpildīti vairāki nosacījumi, kas attiecas uz iestādēm pārmestās rīcības prettiesiskumu, reālu zaudējumu pastāvēšanu un cēloniskā sakars starp šo iestādes rīcību un apgalvoto kaitējumu esamību. Nevar uzskatīt, ka minētā atbildība ir iestājusies, ja nav izpildīti visi nosacījumi, kuri tādējādi ir priekšnoteikums LESD 340. panta otrajā daļā definētajam pienākumam atlīdzināt kaitējumu (skat. spriedumu, 2014. gada 11. decembris, *Heli-Flight/EASA*, T-102/13, EU:T:2014:1064, 116. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 165 Turklāt prettiesiska akta atcelšana pati par sevi var būt atbilstošs un principā pietiekams atlīdzinājums par visu morālo kaitējumu, kāds ar šo aktu varēja tikt radīts, ja vien prasītājs nepierāda, ka ir cietis tādu morālo kaitējumu, kas ir nodalāms no atcelšanas pamatā esošā prettiesiskuma un kas nevar tikt pilnībā atlīdzināts ar šo atcelšanu (skat. spriedumu, 2017. gada 14. septembris, *Bodson* u.c./EIB, T-504/16 un T-505/16, EU:T:2017:603, 77. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 166 [Ar labojumiem, kas izdarīti ar 2018. gada 3. oktobra rīkojumu] Šajā lietā attiecībā uz Komisijai pārmestās rīcības prettiesiskumu, pirmkārt, ir jānorāda, ka prasītājs neatsaucas uz nevienu citu elementu, kā vien uz prasības par tiesību akta atcelšanu atbalstam izvirzītajiem pamatiem, otrkārt, ka daļēji pieņemts tika vienīgi trešais un piektais pamats un, treškārt, ka apstrīdēto lēmumu atcelšana pati par sevi ir atbilstošs atlīdzinājums par apgalvoto morālo kaitējumu, ciktāl prasītājs nepierāda, ka ir cietis tādu morālo kaitējumu, kas ir nodalāms no apstrīdēto lēmumu daļējas atcelšanas pamatā esošā prettiesiskuma.
- 167 Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, prasītāja prasījumi atlīdzināt zaudējumus ir jānoraida.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 168 Atbilstoši Reglamenta 134. panta 3. punktam, ja lietas dalībniekiem nolēmums ir daļēji labvēlīgs un daļēji nelabvēlīgs, lietas dalībnieki sedz savus tiesāšanās izdevumus paši.
- 169 Tā kā šajā lietā apstrīdētie spriedumi ir jāatceļ tikai daļēji, Vispārējā tiesa nolēm, ka katrs lietas dalībnieks sedz savus tiesāšanās izdevumus pats.

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (pirmā palāta)

nospriež:

- 1) Eiropas Komisijas 2015. gada 27. augusta, 7., 16., 23. un 25. septembra vēstulēs ietvertos lēmumus par ieskaīta veikšanu, kuru mērķis ir atgūt summu 624 388,73 EUR apmērā, kas atbilst avansu summas daļai, kura ir samaksāta prasītājam saistībā ar Eiropas Attīstības fonda (EAF) finansēto kultūras iniciatīvu atbalsta programmu Gvinejā-Bisavā, daļēji atcelt, ciktāl to mērķis ir atgūt neattaisnotos izdevumus 312 265,42 EUR apmērā, kas tika identificēti 2. finanšu konstatējumā EAF revīzijas ziņojumā 2007/20859 par programmas norises un noslēgšanas tāmi, kuras numurs ir FED/2010/249-005.
- 2) Pārējā daļā prasību noraidīt.
- 3) Komisija un *Transtec* sedz savus tiesāšanās izdevumus paši.

Pelikánová

Valančius

Öberg

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2018. gada 3. jūlijā.

[Paraksti]